

MINTIS

Pirmas gerumo įstatymas: gerbk svetimą laisve. Schaller

Susipratusiems Lietuvos niekur ištautėjimo pavojus negrės

„Argentinos lietuvių Balso“ 802 Nr. rašoma:

Beveik visi iš Lietuvos išvietinti žmonės ir ypač jaunimas, gyvena viena viltim ir vienu pasiryžimu — grįžti Lietuvon kai tik pasikeistos dabartinės sąlygos tai leis. Visi žino, kad dabartinė Lietuvos padėtis yra laikina ir kad ji turės pasikeisti, nes joje siaučiantieji įsibrovėliai, kurie taip pat laiko užgrobę veiki pusę Europos, vienu ar kitu būdu turės kraustytis ten, iš kur atėjo.

Niekas, tačiau, negali pasakyti, kada tai įvyks, nes didžiųjų valstybių santykių vystymosi linkmę yra sunku numatyti.

Pabėgėliai, laukdami savo padėties išsprendimo, supranta, nori būti arčiau Lietuvos. Dabartinės jų gyvenimo sąlygos, yra, tačiau, sunkios ir kas juos ypač neigiamai ir sunkiai veikia, tai neveiklumas, nepastovi padėtis ir nežinomas rytojus. Kyla dvi srovės — vieni nori visais galimais būdais išsilaukyti artį Lietuvos, kiti mąsto apie vykimą į tolimesnius kraštus su geresnėmis gyvenimo sąlygomis, pasiryžę, joms pakitus, grįžti į Lietuvą.

Giiliau nenagrinėjant vienos ir kitos pusės numatomų galimybių, tenka pripažinti jog dabartinė pabėgėlių padėtis visapusiškai priklausanči nuo didžiųjų valstybių nusistatymo, nėra nei tvirta, nei saugi. Lietuvos išvadavimas gali būti mėnesių ar metų klausimas. Dabartinis neveiklumas ir ateities netikrumas, tuo labiau prie sunkių gyvenimo sąlygų dvasiniai ir fiziniai silpnina pabėgėlius ir ypač jaunimą. Greito padėties pakeitimo Europoj laukti netenka, nei yra plačių galimybių gauti pastovų užsiėmimą ir darbą. Visa tai nieko gero nepranašauja ir nieko gero neatneš.

Iš kitos pusės, tenka pripažinti, kad pabėgėliai, tapdami medžiaginiais nepriklausomi ir pasiekę tam tikro gerbūvio savo pastangų ir darbo dėka, atgaus dvasinę lygsvarą, išvystys ekonominį pajėgumą ir, atėjus laikui, Lietuvai galės būti daug naudingesni. Pasaulyje medžiaginiai nepriklausomas žmogus yra laisvas savo noruose ir žygiuose; tuo tarpu Lietuvos pabėgėliai tokios laisvės neturi.

Atrodytų todėl, kad išvažiavimas iš Europos būtų tinkamas išsprendimas dabartinės pabėgėlių padėties. Žinoma, tekėtų važiuoti žiurint ne atgal, o pirmyn. Tekėtų būti pasirėngusiems pakelti užjūriuose pradinius sunkumus, pasirėngusiems dirbti ir kurti naują ateitį. Bus tai metų klausimas, reikalaujantis darbo ir pastangų, tačiau su galimybėmis kur kas platesnėmis, nei Europoje. Tada galima bus pažvelgti atgal, turint po kojom gerą pagrindą.

Kalbama apie išvažiavimą dadelėmis grupėmis, kad užjūry neišsisklaidyti ir išlaikyti tautinę dvasį. Su šia mintim, tačiau, tenka būti atsargiems, nes ji tiesioginiai prieštarauja daugelio, ir jų tarpe P. Amerikos kraštu, nusistatymams tuo atžvilgiu, — šie, pilnai su-

prantama, laukia kad atvykstantieji nebūtų laikini paukščiai, bet kad palaipsniui sutaptų su aplinkuma ir vietiniais gyventojais, kaip tai buvo J. A. V. plačiosios ateivijos laikais. Vistik, nežiūrint į tai, galima bus pasiekti apsigyvenimo didesniais vienetais. — Nutautėjimo gi klausimas, yra labai platus. — Yra mūsų tautiečių, kurie, nespirdami, per 10 metų sugebėjo užmiršti gimtąją kalbą ir kurių antroji ir trečioji karta puikiai kalba angliskai ir, nors ir prisitaikė prie aplinkumos, toli gražu nepamėtė tautinių bruožų ir savybių. Tai priklauso nuo išsilavinimo, savivarbos ir savęs įvertinimo. Susipratusiems lietuviams niekur ištautėjimo pavojus negrės, tuo labiau palaikant santykius tarpusavy, skaitant lietuvišką spaudą ir dalyvaujant savo draugijose.

Su Belgija dėl DP susitarta, su Prancūzija tarsis

Zenevoje susirinkusi dešimties valstybių (jų tarpe JAV ir D. Britanija) Tarptautinės Pabėgėlių organizacijos paruošiamoji komisija aptars problemas, kas reikės daryti su pabėgėliais ir išvietintais sustabdžius Unrai savo veikimą. Nuomonių skirtumas dėl taktikos prieš tuos išvietintuosius, kurie nenori į savo tėvynę grįžti, privedė prie konferencijos boikoto iš Rusijos ir Rytų Europos valstybių pusės. Šios valstybės yra priešingos, kad būtų teikiama tarptautinė pagalba šiai, čia tik minėtai, pabėgėlių ir išvietintųjų kategorijai.

Kaip pranešama, Amerikos laikraščiai nemažą dabar rašo DP klausimais. Užsienių reiklų ministerio Georges C. Marshallio pasiūlymas, kad kongresas imigracijos įstatymus išvietintųjų naudai pakeistų, gyvai diskutuojamas. „Chicago Tribune“ mano, kad tai būtų per paprastas sprendimas, kaip praneša OIC. Ar negalėtų Europos valstybės, kurioms trūksta darbo jėgos, atleisti belaisvius ir įsileisti išvietintuosius kaip emigrantus. Tačiau šis sprendimo būdas esąs atmetamas todėl, kad tikimasi iš JAV perimant šią našą.

Palankiau rašo New York „Herald Tribune“, kuri kalba apie JAV pareigą bent jau dalį šios našos perimti. Nors, sako, ši problema yra perduota JT, tačiau visgi reikėjo JAV duoti keletą konkrečių pavyzdžių, kad jos yra pasirėngusios atlikti savo dalį. Reikėjo padaryti lengvatų įvažiavimo kvotų atžvilgiu ir imigracijos įstatymų pakeisti. Tokiu būdu JAV galėjo duoti pavyzdį kitoms, kaip britų dominijoms ir Pietų Amerikos valstybėms, kurios palyginamai mažo išvietintųjų skaičiaus absordavimui jokių rimtų sunkumų neturėtų. Panašios nuomonės yra ir „New York Times“ ir nurodo, kad imigracija į JAV yra visad buvusi pagrindiniu šaltiniu nekvalifikuotų darbininkų, kurių daugelis pramonės šakų čia dabar reikalingos.

rakų miestais, įsisupes nuo pamatų iki viršaus į spygliuotos vielos tinklą. Pirmą kartą į čia atvykus būtinai norisi pamatyti krematoriumą, kartuves ir kitus III Reicho atributus. Tačiau be specialaus leidimo tai neįmanoma, o akiai kelia užstoja mūrinių namų kvartalas ir spygliuotų medžių eilės.

Dachau-tai buvusi viršžmoniškų kančių ir neribotų žudynių vieta. Kas į čia keliavo prieš dvejetą metų, tas šiapus spygliuotų vielų nerinio turėjo palikti viską: viltis, gyvenimą, užmiršti elementarinį teisingumą ir kelią atgal. Tačiau nūdien yra kitaip. Kasdien į Dachau II atvyksta būriai žmonių, iškodami darbo ir geresnių pragyvenimo sąlygų, prie U.S.A. Armijos. Nemažai Dachau jau dirba ir lietuvių iš įvairių DP stovyklų. Kiekvienam pagal gabumus ir specialybę duodama darbo ir gerai atlyginama. Išvietintieji gauna gerą maistą ir pakankamą rūkalų kiekį. Tačiau kiek nesklaidumo įneša vokiečių valdininkų buvimas amerikiečių administracijoje, kuriems pakeisti reikia stipresnių intelektualinių jėgų iš svetimsalių tarpo.

Lietuvių čia galima rasti įvairiuose tarnybos postuose: įstaigoj, prie auto, sandėly, įmonėje ir t. t. Visi yra patenkinti savo darbu, tvarka ir aprūpinimu.

Dachau lietuviams belieka tik palinkėti ištvėrmės, solidarumo ir gražios darbe bičiulytės su kitų tautų išvietintaisiais.

ŠŪVIAI PRIE ADRIJOS

Kad įtraukus Italiją į karą, slaptu susitarimu, kuris įvyko Londone 1915 m., Italijai buvo priskirtos buvusios Austro-Vengrijos sritys: Gorica, Gradisca, Istrija, Triestas, Pola ir beveik visos salos, esančios rytinėje Adrijos jūros pusėje. Caristinė Rusija, kuri visuomet dėjos slavų tautų užtarytoja šioje žemės dalyje, labai nenoriai sutiko pripažinti tokį Italijos prasipletimą. Todėl tuojau pat tarp italų ir jugoslavų prasidėjo dideli nesutarimai.

Paryžiaus taikos konferencijoje 1919 m. tarp italų ir jugoslavų buvo tokie dideli nuomonių skirtumai, kad didžiosios valstybės ginčus paliko abiem pusėm tarpusavyje spręsti. Rapallo sutartimi, 1920 m. lapkričio 12 d., šiaurinę Dalmatiją ir miestą Fiume Italija vėl grąžino Jugoslavijai. Dalmatijos pakraščiuose Italija pasilaikė sau Zará ir kai kurias salas, būtent: Cherson, Lussin, La-

gosta, Cazza, Pelagosa. Fiume virto laisvu uostu, o uostai Sebanico, Spalato, Gravosa, Cattaro teko jugoslavams.

Kaip tik stoji prie valdžios Mussolini, tuojau pradėjo reikšti pretenzijas į Jugoslaviją, pagal Rapallo sutartį, tekusias sritis. Jis reikalavo to susitarimo revizijos. Ir pagaliau, 1924 m. Romos susitarimu ir 1925 m. Nettuno susitarimu, Jugoslavija vėl turėjo atsisakyti nuo Fiume ir jos apylinkių.

Kai fašistinė Italija subyrėjo, Jugoslavijos partizanai, vadovaujami Tito, greitai užėmė Istrijos ir Venezia Giulia provincijas, su Triestu, Pola, Gorica ir tt. Jie įsiveržė gerokai ir į šiaurinę Italiją. Kada atėjo sąjungininkų armijos, vadovaujamos maršalo Alexanderio, rado čia Tito bešeimininkaujant. Kadangi sąjungininkai buvo nusistatę okupuoti visą Italiją jos prieškarinėse ribose, tai tuojau reikalavo Tito atitraukti savo „armijas“. Derybos ilgai tęsėsi ir pagaliau 1945 m. birželio 9 d. anglų generolas Morganas Belgrade susitarė dėl laikinos sienos, kuri paskiau ir vadinosi Morgano linija. Pagal ją susitarimą pietinė dalis Venezia Giulia su Triestu ir Gorica buvo priskirta Italijai ir liko sąjungininkų okupuota. O kita dalis tos provincijos ir visas beveik Istrijos pusiasalis su anglies, gyvsidabrio ir bauxito kasyklomis liko Jugoslavijos žinioje. Tik, pačiame pietiniame Istrijos pusiasalio smaigalyje esantis uostas, Pola buvo italams priskirtas ir jį okupavo anglai. Tai buvo laikinas susitarimas, o galutinios sienos tarp Italijos ir Jugoslavijos turėjo būti nustatytos taikos konferencijoje.

Paskiau, kaip žinoma, prasidėjo Londone, Paryžiuje, New Yorke begaliniai debatai, kurie vadinosi vienu bendru pavadinimu, t. y. Triesto klausimu. Sąjungininkai ilgai spyrėsi ir italų gyvenamas sritis nenorėjo perleisti Jugoslavijai. Bet kietas jugoslavų užsispyrimas, dar visą laiką remiamas rusų, padarė tiek įtakos, kad Jugoslavija išėjo laimėtoja. Ji gavo visas tas sritis, kurios jai buvo pavestos laikinai valdyti. Ji gavo ir Pola miestą.

Vasario pirmomis dienomis, artėjant vasario 10 d., kada turėjo būti Paryžiuje pasirašyta taikos sutartis, iš sričių, kurios pagal sutartį tenka Jugoslavijai, pradėjo kraustytis italų gyventojai. Daugiausiai patys vilkdami savo mantą arba su mulų velkamais vežimais jie užtvėnkė kelius. Gražus Pola miestas, kuris visą laiką buvo italų jūrų bazė, liko tuščias, nes iš 33,000 to miesto gyventojų, apie 30,000 buvo italai. Bėgliai žiemos šalčiais turėjo keliauti virš 100 kilometrų, kol pasiekė tikrąją Italijos žemę.

Kada jau Pola mieste, gyventojams ištuštėjus, vasario 10 dieną įsiviešpatavo mirtina tyla, — klaikią nuskambėjo šūviai: keršydama už Pola atidavimą Jugoslavijai, italė Marija Pasquinelli nušovė generolą R. W. Wintoną, 13-sios anglų pėstininkų brigados vadą, kuris buvo Pola garnizono komendantu.

Tuo pat metu Paryžiuje įvyko taikos sutarčių pasirašymas. Sutartį pasirašęs, Jugoslavijos atstovas pareiškė apgalvestavimą, kad, sudarant sutartį į jo vyriausybės reikalavimus nebuvo tinkamai atsižvelgta. Ypatingai dėl teritorijalių sutvarkymų Jugoslavija esanti labai nepatenkinta, nes teritorijos su jugoslavų gyventojais tekusios Italijai, todėl Jugoslavija niekuomet neatsisakysianti pretenzijų į jugoslaviską sritis.

Tą pačią dieną Romoje įvyko darbininkų, buvusių karo dalyvių ir studentų demonstracijos.

Taip prasidėjo naujoji taikos era po sutarčių pasirašymo. Vb.

Iš Amerikos lietuvių spaudos

Lietuvis Jungtinių Tautų Saugumo Taryboje Majoras Kastantas Pukas, kaip praneša „Vienybė“, dirba Amerikos delegacijoje prie Saugumo Tarybos. Jis yra gimęs Amerikoje, bet mažas būdamas su tėvu grįžo į Lietuvą, kur baigė Ukmergės gimnaziją ir dvejis metus studijavo kalbas lytauto Didžiojo universitete. Lietuvoje K. Pukas gyveno 1925—1938 metų laikotarpyje. Grįžęs į Ameriką K. Pukas baigė technikos mokslą Carnegie universitete. Taip pat baigė aviacijos mokyklą Texas valstybėje. Karo metu dalyvavo įvairiuose frontuose ir už tai yra apdovanotas eile atsižymėjimo ženklų. Šiuo metu majoras Pukas turi specialią misiją Jungtinės Tautos ryšium su atominės energijos, nusiginklavimo ir pasaulinės policijos reikalais.

Mirė Juozas Grigaitis

Juozas Grigaitis į JAV senenai nukeliavo iš Vokietijos. Jis buvo apsigyvenęs pas savo

švogers, generalinį konsulą J. Budrį, New Yorke. Mirė 1947 metų sausio 9 d. Velionis ėjo 66 amžiaus metus. Lietuvoje ėjo įvairias atsakingas pareigas. Amerikos lietuvių laikraščiai Juozo Grigaičio mirties proga pareiškė užuojautas jo žmonai dainininkei V. Grigaitienei, dukteriai ir švogeriui.

A. G. Kumskis Chicagoje kandidatuoja į aldermonus

A. G. Kumskis, kaip praneša lietuvių laikraščiai, paragintas stambiu biznierių komiteto Marquette Parke, pradės savo kampaniją į aldermonus 13 Warde. Rinkiminei kampanijai jis jau paskelbė savo programą, ir jei bus išrinktas, stengsis ją įgyvendinti.

Siuo metu A. G. Kumskis yra vieno distrikto, kuriam priklauso visi miesto parkai, viršininku. A. G. Kumskis yra vienas iš žinomųjų Amerikos lietuvių visuomenininkų, ALM vicepirmininkas.

Lietuvių dainų radijo koncertas Vasario 16 d. per Stuttgarto radiją koncertavo Algirdo Kačanausko vedamas „Sietyno“ choras ir Broniaus Budriūno — Scheinfeldo lietuvių choras.

Pats faktas, kad šie du lietuvių chorai pasirūpino paskleisti lietuvišką dainą per radiją, yra mums lietuviams nepaprastai reikšmingas ir džiugina mus. Tuo būdu padaryta propaganda mums taip didelės šventės proga.

Paskirtos lietuvių tremtinių literatūros premijos

Vasario 10 d. Tuebingene buvo paskirtos literatūrinės premijos už geriausius mūsų rašytojų kūrinis, išleistus tremtyje iki š. m. sausio 1 d. Skirtosios premijos teko:

1. LTB Svetimo Valdybos premija (5000 RM) — Bernardui Brazdžioniui.
2. BALFo premija (3000 RM) — Alfonsui Nykai-Niliūniui.
3. Leidyklos „Patria“ premija (3000 RM) — Henrikiui Nagiui.
4. Liet. Raudonojo Kryžiaus premija (2000 RM) — Kazijui Bradūniui.

Iškilmingas premijų įteikimas laureatams įvyks pasario 15 d. Tuebingene.

DP DIRBA DACHAU

Per pusvalandį kelio nuo Dachau geležinkelio stoties prasideda II Dachau arba buvusio mirties mūšio rajonas. Tai didelis ba-